

Riikka Peuraniemi

KOSKETTEULUKIRJOJA YLEISEEN KIRJASTOON

Tehdään tutuksi koskettelukirjoja

KOSKETTEULUKIRJOJA YLEISEEN KIRJASTOON

Tehdään tutuksi koskettelukirjoja

Riikka Peuraniemi
Opinnäytetyö
Syksy 2019
Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-
ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä(t): Riikka Peuraniemi

Opinnäytetyön nimi: Koskettelukirjoja yleiseen kirjastoon

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: syksy 2019

Sivumäärä: 27 + 19

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä tunnetuksi koskettelukirjoja ja tehdä kaksi koskettelukirjaa lainattavaksi yleiseen kirjastoon. Koskettelukirjat yleisessä kirjastossa laajentaisivat kirjaston valikoimaa ja kaikki ihmiset saisivat lainattua helposti koskettelukirjoja. Suurin osa Suomen koskettelukirjoista lainataan Celiasta. Sinne asiakkaaksi päästäkseen pitää olla jokin syy, miksi kirjojen lainaamisesta olisi hyötyä. Toimeksiantajana työssä toimii Rovaniemen pääkirjasto.

Opinnäytetyössä esitellään koskettelukirja, Celia-kirjasto ja muutama yleinen kirjasto, jossa on lainattavissa koskettelukirjoja. Lisäksi kerrotaan muutaman ulkomaan koskettelukirjatoiminnasta. Kerrotaan koskettelukirjojen valmistuksen teoriasta. Esitellään kuinka tein itse koskettelukirjat. Kirjojen esittelytapahtumasta kerrotaan kuinka se järjestettiin. Tapahtumassa olleesta kyselystä kerrotaan sen tulokset ja miten se tehtiin.

Lähteitä tästä aiheesta on melko vähän. Celiasta löytyy eniten tietoa. Kirjojen teossa käytetään ohjetta, joka on Celian tekemä. Koskettelukirjoista löytyy maininta myös Celian historiasta kertovasta kirjasta. Muut lähteet on otettu internetistä.

Asiasanat: koskettelukirjat, valmistus, tapahtumat, kyselyt

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Library and information Services

Author(s): Riikka Peuraniemi

Title of thesis: Tactile books to the public library

Supervisor(s): Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: fall 2019

Number of pages: 27 + 19

The purpose of this thesis is to make tactile books better known and to make two tactile books for the library. The tactile books in the public library would extend the selection of the library and all people could borrow tactile books easily. Most of Finland's tactile books are borrowed from Celia. Becoming a customer of the library, the person needs the reason why it is good to read tactile books. The main library of Rovaniemi is as a principal in the thesis.

In the thesis a tactile book, Celia library and a few public libraries in which tactile books can be borrowed are presented. Furthermore, it is told about the tactile book activity of a few foreign countries. I show how I made the tactile books myself. The introduction event of books is presented. Finally, the results of the inquiry are told.

There are a few sources from this subject. Most information is found in Celia. The tactile books are made using an instruction made by Celia. One source is a book about Celia. In it, the tactile books are mentioned. Other sources have been taken from the Internet.

Keywords: tactile books, manufacturing, events, questionnaire

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KOSKETTELUKIRJA.....	8
2.1	Koskettelukirjat yleisissä kirjastoissa.....	8
2.2	Koskettelukirjat ulkomailla	9
3	CELIA	10
4	ROVANIEMEN PÄÄKIRJASTO	11
5	KOSKETTELUKIRJOJEN VALMISTUS	13
5.1	Teoriaa	13
5.2	Omat kirjat.....	13
6	TAPAHTUMA	22
6.1	Tapahtuman suunnittelu	22
6.2	Tapahtumassa tarvittavat välineet.....	22
6.3	Tapahtuman markkinointi	23
6.4	Tapahtuman kulku.....	24
6.5	Kysely.....	26
7	POHDINTA	27
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	29

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni päämääränä on tehdä tunnetuksi koskettelukirjoja. Tällä hetkellä Suomessa koskettelukirjoja lainataan pääasiassa Celia-kirjastosta. Lainaajaksi päästäkseen pitää saada todistus, jolla todetaan, että koskettelukirjojen lukemisesta on hyötyä henkilölle eli kaikki ihmiset eivät voi lainata Celiasta. Tämän takia useimmat ihmiset eivät ehkä ole kuulleetkaan koskettelukirjoista. Haluan lisätä kaikkien ihmisten tietämystä koskettelukirjoista ja saada yleiseen kirjastoon kaikille lainattavaksi niitä.

Teen opinnäytetyön toiminnallisena opinnäytetyönä. Yleisesti sellainen opinnäytetyö on käytännönläheinen ja sitä tehdessä esimerkiksi tehdään opastus tai järjestetään tapahtuma. Myös konkreettisen tuotteen voi tehdä. Työelämälähtöisyys on avainasemassa. Minun opinnäytetyössäni toiminnallisuus tulee ilmi itsetehtyinä koskettelukirjoina ja tapahtumana, jonka järjestän. Teen kaksi kirjaa lainattavaksi Rovaniemen pääkirjastoon. Siellä lastenosastolla on niin sanottu Omppukokoelma, jossa on esimerkiksi erilaisia CD ja kirja -paketteja lapsille ja selkokirjoja. Tekemistäni kirjoista tulisi osa Omppukokoelmaa. (Rovaniemi 2019, viitattu 10.5.2019; Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

Kirjastolaissa todetaan sen tavoitteina olevan muun muassa lukemiskulttuurin ja monipuolisen lukutaidon edistäminen ja lisätä mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin. Nämä tavoitteet toteutuvat jo nyt hyvin Suomen kirjastoissa. Koskettelukirjojen lainattavuus yleisistä kirjastoista lisää valikoimaa lähelle niitä kirjoja tarvitseville ja monipuolistaa kaikkia muitakin kirjaston käyttäjien valikoimaa. (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016 2§)

Yhteistyötahonani toimii Rovaniemen pääkirjasto. Valitsin sen siksi, että olen kotoisin Rovaniemeltä ja tein molemmat harjoittelut pääasiassa tässä kirjastossa. Kirjastossa oltiin kiinnostuneita opinnäytetyöni aiheesta. Olen tehnyt aikaisemmin projektina yhden koskettelukirjan sinne. Yhteistyötä oli luontevaa jatkaa lisää.

Kiinnostuin tekemään opinnäytetyön koskettelukirjoista, koska olen lapsena käyttänyt itse niitä. Minulla on lievä näkövamma ja vaikka näen aika hyvin, niin silti kirjoja oli mukava lukea ja tutustua niiden esineisiin ja eri pintoihin. Arvelenkin, että koskettelukirjat yleisessä kirjastossa

kiinnostavat ihan kaikki lapsia. Työhön sain myös yhdistettyä harrastukseni, ompelun. Olen aikaisemmin ommellut vähän ja tässä työssä toivon oppivani lisää.

2 KOSKETTELUKIRJA

Koskettelukirjat ovat yleensä kankaasta tehtyjä kirjoja. Niitä käyttävät esimerkiksi näkövammaiset ja monivammaiset lapset. Koskettelukirjojen sivut ovat värikkäitä ja kuvista ja yksityiskohdista tehdään hyvin tunnusteltavia. Kuvissa ei käytetä perspektiiviä. Hahmot ovat kirjoissa samankokoisia, vaikka ne oikeasti olisivat erikokoisia, esimerkiksi puu ja ihminen. Hahmojen tunnistamista auttavat oikea muoto ja materiaali, joka muistuttaa hahmon oikeaa materiaalia. Tekstit ovat kirjoitettu tavallisten kirjainten lisäksi pistekirjoituksella. Kirjojen kuvien tunnustelu auttaa lasta hahmottamaan maailmaa ja antaa elämyksiä kuvakirjojen tavoin. Koskettelukirjojen käytöstä on helppoa alkaa käyttämään koulussa kohokuvia. Kohokuvat tehdään ohuesta muovilevystä. Niitä käytetään oppikirjojen kuvina sokeille. (Celia 2019a, viitattu 14.5.2019; Holstein 2016, viitattu 13.5.2019; Jurkko 2010, viitattu 14.10.2019.)

Celia-kirjasto ja koskettelukirjat liittyvän tiivisti toisiinsa, koska koskettelukirjojen lainaaminen alkoi siellä. Ensimmäiset koskettelukirjat tulivat lainattaviksi vuonna 1985. Nykyään Celian kokoelmassa on noin 1000 koskettelukirjaa. Uusia kirjoja saadaan lahjoituksina yksityisiltä henkilöiltä ja käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksilta oppilastöinä. Celian koskettelukirjojen lainaajaksi pääsemiseksi tarvitaan hoitoalan ammattilaisen tai erityisopettajan antama todistus. (Celia 2019a, viitattu 14.5.2019; Holstein 2016, viitattu 13.5.2019; Vuolle-Selki 2015, 70–71.)

Yleisesti koskettelukirjoiksi sanotaan myös vauvoille ja pienille lapsille tarkoitettuja pahvisia kirjoja, joissa on kuvassa jossain kohtaa eri materiaali. Nämä kirjat eivät ole minun työni aiheena.

2.1 Koskettelukirjat yleisissä kirjastoissa

Suomessa on muutamassa yleisessä kirjastossa omia koskettelukirjoja. Imatran pääkirjastossa on kahdeksan eri koskettelukirjaa. Niiden aiheena on muun muassa talvi ja joulukin. Ne eivät ole lainattavissa, vaan niitä voi lukea vain kirjastossa. Lappeenrannan kirjastossa on viisi koskettelukirjaa. Ne kertovat keväästä, joulusta, tunteista, arkiaskareista ja kansansadusta. (Ikävalko 2016, viitattu 8.10.2019; Mansikka 2017, viitattu 14.10.2019.)

2.2 Koskettelukirjat ulkomailla

Tässä esittelen muutamasta maasta koskettelukirjatoimintaa. Ruotsissa toimii Myndigheten för tillgängliga medier – järjestö. Se tuottaa äänikirjoja ja –lehtiä, pistekirjoituksella kirjoitettuja kirjoja, helppolukuisia kirjoja ja koskettelukirjoja. Siellä tehdään myös tutkimusta ja kehitetään uusia teknisiä apuvälineitä helpottamaan lukemista. Kirjastot ja muut organisaatiot voivat lainata sieltä käyttöönsä koskettelukirjoja. Näkövammaisten lasten vanhemmat voivat lainata koskettelukirjoja suoraan järjestöltä tai lähimmästä kirjastosta, jonne on tullut sieltä kirjoja. Koskettelukirjoja voi myös ostaa järjestöltä. (Myndigheten för tillgängliga medier 2019a, viitattu 4.11.2019; Myndigheten för tillgängliga medier 2019b, viitattu 4.11.2019.)

ClearVision on Yhdistyneessä Kuningaskunnassa toimiva kirjasto. Se lainaa kirjoja postin välityksellä asiakkaille. Kaiken kaikkiaan lainattavia kirjoja on yli 14 000. Suurin osa kirjoista on kuvakirjoja, joissa teksti on myös pistekirjoituksella. Tästä määrästä koskettelukirjoja on yli 1000. Aineisto koostuu pääasiassa lasten- ja nuortenkirjoista. Koskettelukirjoja on kankaisia käsintehtyjä ja hyvin yksinkertaisia kuvia sisältäviä muovisia kirjoja. Monet kirjoista on tehty vapaaehtoistyönä. (ClearVision 2019a, viitattu 7.11.2019; ClearVision 2019b, viitattu 7.11.2019.)

Vision Australia on australialaisten näkövammaisten yhdistys. Sillä on oma kirjasto lapsille. Kirjaston asiakkaiksi voivat liittyä näkövammaisten ja sokeiden lasten vanhemmat ja he voivat lainata aineistoa. Kirjaston tarjoama aineisto on koottu tarinapaketteihin. Yhdessä pakettiin kuuluu samasta tarinasta kuvakirja pistekirjoituksella, äänikirja, koskettelukirja ja lelu tai muu kosketeltava esine. Paketteja on kirjaston valikoimassa tällä hetkellä yli 800. (Vision Australia 2019, viitattu 4.11.2019.)

3 CELIA

Celia kuvailee itseään saavutettavan kirjallisuuden keskuksi. Sen tarkoituksena on yhdenvertaisuutta lukemisessa. Se julkaisee kirjoja saavutettavassa muodossa, esimerkiksi äänikirjoina ja pistekirjoina. Celian kirjoja voi lainata jos tavallisten kirjojen lukeminen on hankalaa esimerkiksi lukivaikeuden tai näkövammaisuuden takia. Kirjojen käyttäjille Celiasta lainaaminen on ilmaista. Celia tuottaa ääni- ja pistekirjoiksi noin 30 % kaikesta Suomessa julkaistusta kauno- ja tietokirjallisuudesta. Tällä hetkellä valikoimassa on noin 45000 äänikirjaa. Näiden lisäksi myös oppikirjoja tuotetaan saavutettavassa muodossa. (Celia 2019b, viitattu 26.6.2019.)

Celian toiminta alkoi vuonna 1890. Silloin toiminnasta vastasi Kirjoja Sokeille -yhdistys. Siihen aikaan erityisesti sivistyneistöön kuuluvat naiset osallistuivat ahkerasti hyväntekeväisyyteen. Toiminnan aloitti Cely (Cecilia) Mechelin ja hän johti sitä vuoteen 1932 asti. Toiminnassa mukana olevat ihmiset jäljensivät kirjoja käsin pistekirjoitukseksi. Tekniikan kehittyessä pistekirjoituksen kirjoittamista varten tehtiin koneita. Tämä nopeutti kirjojen tekemistä ja lainaamista. 1950-luvulla valikoimiin tulivat ensimmäiset äänikirjat. Vuonna 1978 yhdistyksen toiminta siirtyi valtion omistukseen ja siitä tuli Näkövammaisten kirjasto. Tämä mahdollisti sen, että kirjaston palveluita saivat myös muutkin lukemisesteiset henkilöt kuin vain näkövammaiset. Myös kirjaston rahoitus lisääntyi. Celia-nimen kirjasto otti käyttöön vuonna 2001 kunnioittaakseen Cely Mechelinin arvokasta työtä. (Celia 2019c, viitattu 15.7.2019.)

4 ROVANIEMEN PÄÄKIRJASTO

Olen suorittanut harjoitteluni Rovaniemen pääkirjastossa, joten kirjoitan esittelyn suurimmalta osalta omien kokemusten pohjalta. Rovaniemen pääkirjastossa työskentelee noin 20 työntekijää.

Kirjastossa on monta eri osastoa. Aikuistenosasto on suurin ja se on pääaulassa. Kirjastossa on kaksi lehtisalia. Toisessa ovat aikakauslehtien uusimmat numerot ja toisessa ovat sanomalehdet ja hieman myös aikakauslehtiä, esimerkiksi sisustuslehtiä. Harrastuslehtien vanhemmat numerot sijaitsevat niihin liittyvien kirjojen kanssa samoissa hyllyissä. Aikuisten romaaneista on eroteltu erikseen fantasia ja scifi, erä-, sota-, kauhukirjat. Vierasperäiset kirjat ovat myös erillään. Pääkirjastossa voi liittyä Celian äänikirja-asiakkaaksi ja äänikirjat sijaitsevat aikuistenosastolla.

Lasten- ja nuortenosasto on todella onnistunut kokonaisuus. Lapsille on oma puoli ja nuorille on oma puoli. Lastenpuolella on värikäs ja iloinen sisustus. Kuvakirjat ovat jaoteltu aihepiireihin, jotta niistä on helpompi löytää sopivaa luettavaa. Nuorten puolella on tyylikkään sininen sisustus ja kuvia maalattu seinille. Tällä puolella on kaksi osaa, joiden välillä on lasiseinä. Toisessa osassa on kirjat ja se on hiljaisempi puoli. Toisessa osassa ovat sarjakuvat ja elokuvat. Siellä on myös pieni keittiö, jossa voi syödä ja lämmitellä eväitä. Nuortenpuolella on käytössä yksi tietokone ja kaksi konsolipelikonetta.

Lastenosastolla sijaitsee Omppu-kokoelma. Kokoelman aineisto on erityisesti suunniteltu lapsille ja nuorille, joilla on esimerkiksi lukivaikeuksia. Myös suomen kieltä opetteleville kokoelma on hyvä aloitus. Kokoelma sisältää Omppu-paketteja, joissa on sama teos eri muodoissa esimerkiksi kirja ja äänikirja tai kirja ja elokuva. Kokoelmassa on myös lasten ja nuorten selkokirjoja ja selkeälukuisia kirjoja, joissa on väljä taitto ja normaalia kookkaampi fontti (Rovaniemi 2019, viitattu 10.5.2019.)

Musiikkiosasto sijaitsee kirjaston alakerrassa. Musiikkiaineiston lisäksi siellä ovat elokuvat.

Rovaniemen pääkirjastossa on Lappi-osasto. Siellä on kaikenlaisia kirjoja lappiin liittyen niin tietokirjoja kuin kaunokirjojakin. Saamenkieliset kirjat ovat omassa hyllyssään, jotta ne on helppo löytää.

Kirjasto tarjoaa kirjat kotiin –palvelua heille, jotka eivät pääse itse kirjastoon. Siinä tehdään ensin kysely, minkälaisista kirjoista asiakas pitää. Sitten kirjaston työntekijä kerää asiakkaalle tarpeeksi kirjoja. Kirjakassi viedään asiakkaalle kerran kuukaudessa.

Rovaniemen pääkirjasto hoitaa alueellista kehittämistehtävää Lapissa. Sen tehtävänä on tukea alueen yleisten kirjastojen toimintaa ja yhteistyötä. Tehtävänä on myös edistää alueensa yleisten kirjastojen henkilöstön osaamista. Tehtäviä toteutetaan järjestämällä koulutuksia kirjastojen työntekijöille koulutuksia. Näillä koulutuksilla tuetaan kaikkien Lapin kirjastojen strategian tavoitteita: jokainen lappilainen lukee, osaamme enemmän, jaamme osaamista ja teemme yhdessä (Rovaniemi 2019, viitattu 10.5.2019.)

5 KOSKETTELUKIRJOJEN VALMISTUS

5.1 Teoriaa

Koskettelukirjan aiheeksi sopivat kaikenlaiset aiheet. Aiheena voi olla satu tai tietoihe. Satuja joutuu yleensä lyhentämään ja yksinkertaistamaan paljon. Kirjan voi myös tehdä runoista tai lorusta. Koskettelukirjaan teksti laitetaan aina aukeaman vasemmalle sivulle. Sen voi kirjoittaa kankaaseen tussilla tai paperille, joka kiinnitetään kankaaseen. Kirjan mukaan voi laittaa myös CD-levyn, jossa on kirjaan sopivia ääniä ja musiikkia ja teksti luettuna (Holstein, Katela, Jokinen, Koskela & Aarnio 2008, 6.)

Koskettelukirjoissa kuvat ovat yksinkertaisia, koska kuvia tunnustellaan käsin. Koskettamalla hahmotetaan vähemmän yksityiskohtia kuin katsomalla. Kuvien suunnittelussa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että kuvat tukevat tekstiä. Sitä, mitä tekstissä ei sanota, ei laiteta kuvaan. Kuvissa pitää olla hyvät kontrastit. Se auttaa näkeviä lapsia erottamaan taustan ja hahmot toisistaan. Kuvia on helpompi hahmottaa kun niissä on erilaisia pintoja. Kuvissa pitäisi käyttää luonnollisen tuntuisia pintoja, esimerkiksi ruohon voi tehdä vihreästä pörroisestä kankaasta (Holstein ym. 2008, 8-9, 11.)

5.2 Omat kirjat

Tätä työtä varten tein kaksi koskettelukirjaa. Toiseen kirjaan tein tarinan ja toisesta kirjasta tuli tietokirja. Kirjojen teon aloitin suunnittelulla. Tein ensin toisen kirjan valmiiksi ja sen jälkeen toisen. Tarinan keksin itse. Tarinan päähenkilöksi tuli koira, joka sai nimen ja vähän ulkonäköä omalta koiraltani. Tietokirjan aiheeksi tulivat kulkuvälineet. Ensimmäisiä suunnittelukuvia piirsin paperille. Katso liite 1. Sivusta tein A4:n kokoiset, koska siihen kokoon oli helppo suunnitella kuvat paperille.

Taustakankaiksi valitsin paksua joustamatonta puuvillakangasta. Ennen kankaiden työstämistä pesin ja silitin ne. Tarinakirjaan tuli vaaleanvihreä kangas ja ajoneuvojen taustaksi valitsin vaaleansinisen kankaan. Kankaiden reunat olivat helposti purkautuvia, joten ompelin ne siksak-

ompeleella. Kuvia varten ostin hieman kangasta, esimerkiksi kirpputorilta ostin villakankaisia näytepaloja. Tarinaa varten ostin koiran kankaaksi lyhytnukkaista beigeä villakangasta. Lisäksi sain erilaisia tilkkuja sukulaisilta.

Kuvien kiinnitystekniikaksi valitsin aplikoinnin. Siinä kuva suunnitellaan paperille ja jäljennetään siitä voipaperille. Kankaasta, josta tulee kuva leikataan sopivan kokoinen pala. Sen pitää olla vähän isompi kuin kuva. Voipaperille piirretty kuva ja kuvaksi tarkoitettu kangas kiinnitetään taustakankaaseen nuppineuloilla. Langaksi valitaan mahdollisimman kuvan värinen lanka. Ensin ommellaan suoralla ompeleella kuvan reunat. Tässä voipaperi on apuna. Kun kuva on ommeltu, voipaperi revitään varovasti pois. Kuvan kankaasta leikataan ylimääräiset osat pois noin kahden millimetrin päästä ompeleesta. Lopuksi kuvan reunat vahvistetaan ja huolitellaan tiheällä ja leveällä siksak-ompeleella. Katso kuva 1.

KUVA 1. Aplikointi

Tarinan päähenkilö oli koira, joten sen kankaan valitseminen oli tärkeää. Halusin siitä jonkinlailla pörröisen. Oma koirani on valkoinen, niin yritin etsiä valkoista kangasta tai lyhytnukkaista tekoturkista. Jos nukka olisi liian pitkä, niin pienestä kuvasta tulisi epämääräisen muotoinen ja hankalasti hahmotettava. Sopivaa valkoisen väristä materiaalia ei löytynyt. Sitten ajattelin fleece-

kangasta. Sen ongelmana on nopea likaantuminen, joten se ei ole hyvä vaihtoehto. Päätin joutaa värikriteeristä ja löysin kankaaksi vaalean, beigen värisen kankaan. Siinä oli sopivan lyhyttä nukkaa, niin se tuntuisi oikealta koiralta. Puita ja pensaita varten minulla oli monen erilaisen vihreänsävyisiä kankaita. Ne olivat vähän karkeampaa kuin taustakangas ja erottuivat hyvin myös koskettelemalla. Puiden runkoihin käytin ruskeaa puuntuntoista kangasta. Oravan tein oranssista nystyräisestä kankaasta, jotta se erottuisi taustasta ja puun rungosta. Tarinaan eläimille tein silmät ja nenät kirjomalla puuvillalangalla. Katso kuva 2.

KUVA 2. Eläinten ompelu

Yhdelle sivulle tein marjoja pensaaseen. Minulla oli pieniä punaisia helmiä. Ensin ompelin paikoilleen pensaaseen. Sen jälkeen ompelin helmet. Tein noin 20 pistoa neulalla ja langalla helmien ja kankaan läpi, että ne pysyisivät turvallisesti kiinni. Jätin langanpätkät ompelun alkuun ja loppuun ja päätin helmien ompelun tekemällä solmuja langanpätkiin. Katso kuva 3.

KUVA 3. Marjat pensaassa

Tarinassa oli yhtenä hahmona siili. Siitä piti tietenkin tehdä piikikkään tuntuinen. Löysin kangaskaupasta koristenauhaa, jossa oli hapsuja. Nauhan hapsut olivat tarpeeksi jäykkiä. Ompelin nauhanpätkiä kiinni toisiinsa levyksi. Siilin alle tein ensin puun valmiiksi. Ompelin levyn kiinni taustaan suoralla ompeleella ja sen jälkeen purkautuvat reunat siksakilla. Siilin pääksi käytin samaa kangasta kuin koiraan. Katso kuva 4.

KUVA 4. Siilin ompelu

Kirjassa oleviin kahteen oranssiin lintuun käytin sileää kangasta. Niiden nokiin käytin keltaista karkeampaa kangasta. Pöllön tein ruskeasta kankaasta. Se oli samasta näytepalanipusta kuin puun vihreä kangas, joten se ei ollut täydellinen valinta. Toivon kuitenkin, että se erottuu ääri viivojen avulla. Kirjoitin mustalla langalla pöllölle pyöreät silmät ja keltaisella langalla nokan. Kuun samalle sivulle tein hieman nukkaisesta, viileäntuntuisesta kankaasta. Samasta kankaasta tein kerrostalot. Niihin ikkunat tein ompelemalla siksakkia ja kirjomalla langalla. Samalle sivulle keksin tehdä kirjomalla kiekuroita, jotka kuvastavat hajuja. Kirjan alussa ja lopussa olevat ikkunat ja talon tein samasta sinisestä kankaasta. Se oli sileää ja juuri taivaan väristä. Ikkunoihin tein karmit suoraan ompelemalla ruskealla langalla.

Kirjan loppuun tein yksityiskohdaksi koiran ruokakupin. Leikkasin ruskeasta nahkasta pyöreitä paloja. Liimasin ne tekstiililiimalla kankaaseen. Osan paloista laitoin oikeinpäin ja osan laitoin väärinpäin. Näin pinnasta sai eläväisemmän. Katso kuva 5.

KUVA 5. Nahkapalasten liimaaminen kankaaseen

Jatkoin kupin tekemistä leikkaamalla kankaasta soikion palasen ja ompelemalla sen kiinni kirjan taustakankaaseen. Ompelin suoralla ompelella myös nahkanpalojen päältä, että ne pysyvät varmasti kiinni. Kupiksi otin harmaata sileää muovipintaista kangasta. Leikkasin siitä sopivan palan ja ompelin sen suoraan taustakankaaseen kiinni. Se tuli hieman nahkapalakankaan päälle.

Tietokirjaan tein kulkuneuvoja. Tässä kirjassa käytin pääasiassa aplikointia. Autojen ja pyörän renkaat tein mustasta nahasta. Niiden ompelu ei eronnut mitenkään kankaan omeplusta. Pilvet tein harsomaisesta kankaasta, jota laitoin eri pilviin eri määrän. Näin pilvien valkoisuudesta tuli eri vahvuista. Lentokoneen kangas oli sileää ja täydellisen valkoista, siis juuri lentokoneen väristä. Lentokoneen asentoa piti vähän suunnitella, että siitä sai näkymään kaikki osat. Yläviistosta kuvattuna kaikki osat olivat hyvin näkyvillä. Ikkunat tein kirjomalla neulalla ja langalla monta kertaa edestakaisin. Langan väriksi tuli musta, sillä kaukaa katsottuna ikkunat ovat mustia.

Autoa ommellessa kiinnitin eturenkaan ensin väärään kohtaan ja se piti purkaa pois. Siitä ei onneksi jäänyt näkyviä jälkiä kankaaseen. Tälle sivulle tein taustaksi ensin pensaita ja asfalttitiien. Niiden päälle ompelin auton. Auton tein vihreästä kankaasta ja ompelin mustalla langalla siksakilla siihen ovien rajat. Auton ikkunoihin käytin vaaleansinistä sileämpää kangasta.

Betoniauto oli ehkä monimutkaisiin tehdä. Siinä oli niin monta pientä osaa. Taustaksi tein hiekkakasan nukkaisesta beigestä kankaasta. Asfaltiksi käytin samaa kangasta kuin muidenkin sivujen asfaltteihin. Auton taakse samaan tasoon asfaltin kanssa laitoin harmaata kangasta

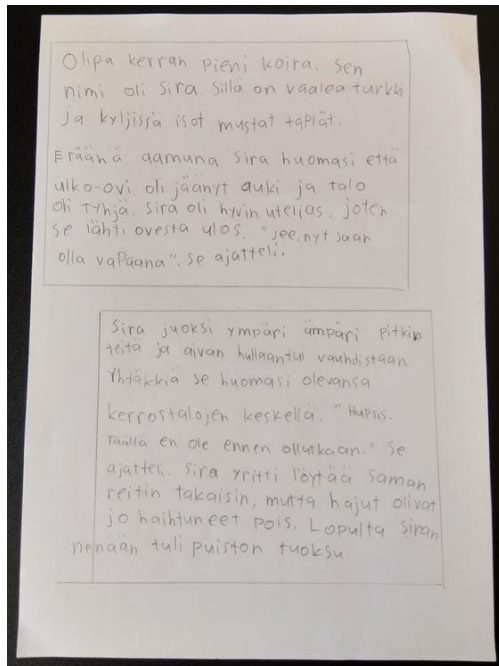
kuvastamaan betonia. Auton osat tein oranssista kankaasta ja betonimylyyn valitsin vihreää kangasta. Pari pientä osaa tein liukkaasta harmaasta kankaasta, että ne erottuisivat hyvin muista kankaista.

Laivan sivulle ompelin ensin pilvet. Aioin ensin tehdä laivasta valkoisen, mutta olin jo käyttänyt valkoista kangasta lentokoneeseen, niin tein laivan eri kankaasta. Laiva on risteilylaiva ja ne voivat olla minkävärisiä vain. Valitsin sitten vihreän kankaan. Leikkasin kankaasta laivan muotoisen palan ja ompelin siihen käsin ikkunat keltaisella langalla. Vasta tämän jälkeen ompelin laivan kiinni taustaan. Vihreän osan päälle ompelin laivan pohjan. Pohjaan ompelin ompelukoneella yksityiskohdaksi ankkurin. Lopuksi kiinnitin sivulle veden. Siihen käytin liukkaan tuntuista vaaleansinistä kangasta.

Viimeisellä sivulla esittelin pyörää. Taustaksi ompelin kerrostaloja samalla lailla kuin tarinakirjaan. Lisäksi tein pensaan. Polkupyörän tein hieman erillä lailla kuin muut kulkuneuvot. Ensin ompelin pyörän renkaat. Rungon tein kokonaan ompelemalla leveää siksak-ompeletta. Olin ensin ommellut apuviivat voipaperiin piirretyn kuvan läpi.

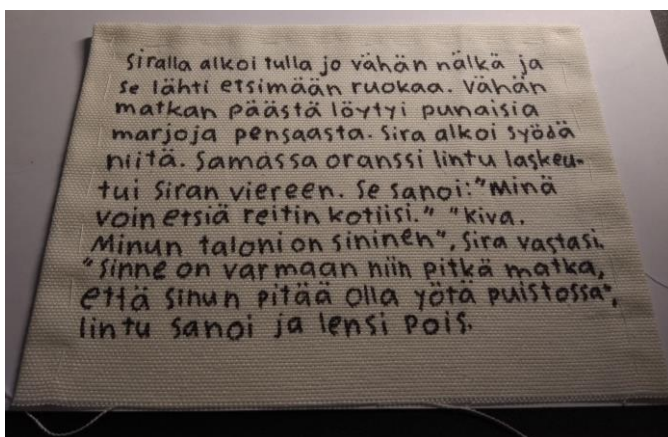
Sivujen teon jälkeen tein kirjoihin tekstit. Suunnittelin ne kirjojen sivujen teon aikana. Tekstien taustaksi valitsin valkoisen kankaan. Leikkasin kankaasta samankokoisia paloja, joille tekstin piti mahtua. Testasin tekstien mahtumista kankaalle kirjoittamalla ne ensin paperille, johon olin piirtänyt tekstien alueet. Katso kuva 6.

KUVA 6. Tekstien testaaminen

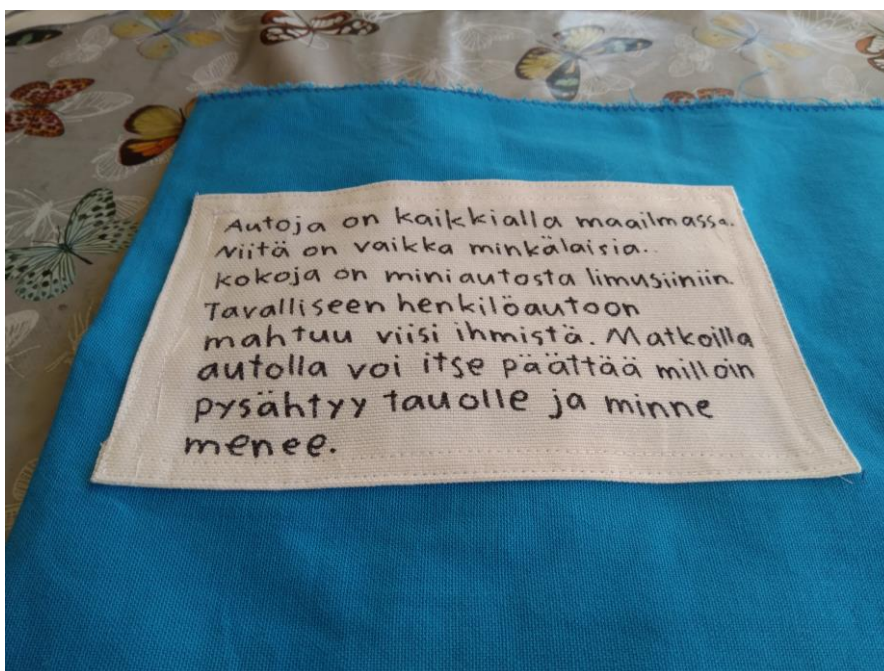

Kirjoitin tekstit kankaaseen mustalla tussilla. Valkoisen kankaan esivalmistelin siten, että taitoin sen reunat, silitin ne ja ompelin taitokset kiinni neulalla ja langalla pitkin pistoin. Nämä pistot pitivät taitoksen hyvänä kun kankaat odottivat ompelua. Katso kuva 7. Kankaanpalat olivat saman levyisiä, mutta korkeus määräytyi tekstin pituuden mukaan. Tekstikankaat ompelin taustakankaisiin kiinni ompelukoneella. Katso kuva 8.

KUVA 7. Tekstien kirjoittaminen kankaalle

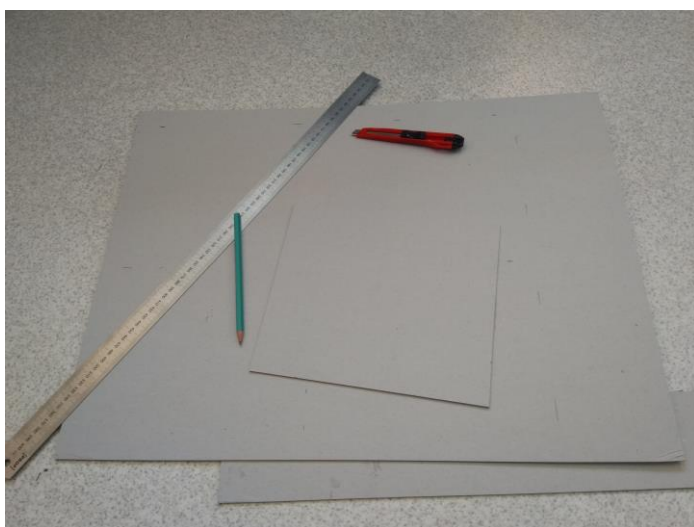

KUVA 8. Tekstikankaan ompelu taustakankaaseen

Seuraavaksi sivuihin piti saada levyt. Valitsin tarkoitukseen 3 mm:n paksuista kirjankansipahvia. Valittavana olisi ollut myös 2 mm:n paksuista ja 4 mm:n paksuista pahvia, mutta ohuempi olisi saattanut taittua ja paksumpaa käyttämällä kirjoihin olisi tullut tarpeettomasti painoa. Leikkasin pahvista 30 cm pituisia ja 21 cm levyisiä paloja eli kirjan sivusta viisi senttimetriä varasin kiinnitykselle. Leikkaamisessa käytin mattoveistä ja metalliviivoitinta. Katso kuva 9.

KUVA 9. Pahvilevyjen leikkaus

Lopuksi ompelin kirjan sivut valmiiksi ja tein sivuihin kiinnitykset. Taitoin sivun nurinpäin ja ompelin ne kiinni sivuista. Sitten käänsin sivut oikeinpäin ja sujautin pahvilevyt sivujen sisälle. Ompelin ompeleen levyn reunaa pitkin, ettei levy hölsky sivujen sisällä. Sivujen päädystä käänsin ylimääräistä kangasta sisälle ja ompelin päätyreunan kiinni. Näin kiinnitysreikien kohdalla oli neljä kerrosta kangasta. Sivujen kiinnitystä varten ostin metallisia purjerenkaita. Niiden mukana tuli apuväline, jolla sai tehtyä reiät ja kiinnitettyä renkaat. Rei'istä pujotin nauhat, joilla solmin sivut yhteen. Katso kuva 10. Koskettelukirjojen kuvat kokonaisuudessaan löytyvät liitteistä. Katso liitteet 2 ja 3. Kankaita jäi jäljelle vielä sen verrat, että tein kirjoille kantokassit.

KUVA 10. Valmiit koskettelukirjat

6 TAPAHTUMA

6.1 Tapahtuman suunnittelu

Aluksi ajattelin pitää esittelytapahtuman, jossa olisin kertonut katsojien edessä koskettelukirjoista ja Celiasta ja sen jälkeen katsojat olisivat saaneet tulla tutustumaan kirjoihin lähemmin. Tapahtuman suunniteltu kesto oli kaksi tuntia. En millään keksinyt ohjelmaa niin pitkäksi aikaa, joten päätin muuttaa suunnitelmaa. Uudessa suunnitelmassa minulla olisi esillä pöydällä koskettelukirjat ja esitteitä. Oheisohjelmana olisi kysely, arvonta ja laatikko, josta voi tunnustella tavaroita. Ohikulkijat tulisivat katsomaan ja kyselemään.

Kun oli päätyntä valitsemaan tapahtuman sisällön, piti päättää sopiva paikka. Vaihtoehtoja olivat lastenosasto tai aikuistenosaston aula. Aikuistenosastolla olisi ehkä enemmän ihmisiä, jotka ohikulkiessaan kiinnostuisivat esittelystä. Toisaalta siellä olisi ehkä vähemmän lapsia, joille koskettelukirjat ovat pääasiassa tarkoitettu. Lastenosasto on erillinen huone, joten sinne ehkä tulisi muuten vain -katsojia vähemmän. Siellä kuitenkin olisi enemmän lapsia ja he voisivat rauhassa tutustua koskettelukirjoihin ja lukea niitä. Näistä vaihtoehdoista valitsin lastenosaston.

6.2 Tapahtumassa tarvittavat välineet

Tapahtumassa tulisi olemaan mysteerilaatikko, jossa on esineitä. Esineet olisivat pakkauspehmusteiden joukossa. Laatikon tein pahvilaatikosta. Leikkasin siihen käsille sopivat aukot ja päällystin sen kankailla. Katso kuva 11.

KUVA 11. Mysteerilaatikko

Käsiaukkojen suojaksi laitoin kankaat, jotta pehmusteet eivät tulisi niin helposti ulos. Esineiksi laitoin pienen puu-ukon, muovisen dinosauruksen ja pienen Nalle Puh -pehmolelun.

Arvontalipukkeiden palautusta varten oli pienempi pahvilaatikko. Katso kuva 13. Päälyystin sen eri kankaalla kuin mysteerilaatikon, jotta se erottuisi paremmin. Arvonnasta tein mainoksen pöydälle. Kirjoitin tekstin tavallisella mustalla tussilla kartongille. Arvonnan palkintona oli kaksi 10 euron lahjakorttia Subwayhin.

Arvontalipukkeesta tein siihen pienen kyselyn. Katso liite 6. Halusin tietää ovatko koskettelukirjat ennestään tuttuja ihmisille. Kyselyn kysymyksiä olivat: Oletko tiennyt aikaisemmin koskettelukirjoista, onko Celia-kirjasto sinulle ennestään tuttu ja pitäisikö mielestäsi koskettelukirjoja olla enemmän lainattavana tavallisissa kirjastoissa? Tulostin lipukkeita 50 kappaletta.

Otin yhteyttä Celiaan ja kysyin saisiko sieltä lainaksi paria koskettelukirjaa ja esitteitä jaettavaksi. He antoivat mielellään lainaan kirjat ja esitteet. Kirjoiksi sain talvesta kertovan kirjan ja merestä kertovan kirjan. Esitteiksi sain Opas koskettelukirjan tekijöille ja Koskettelukirja -esitteet.

6.3 Tapahtuman markkinointi

Markkinoin tapahtumaa kolmessa eri paikassa. Tein Facebookiin tapahtuman. Katso liite 4. Laitoin tekstimainoksen Lapin näkövammaiset ry:n verkkolehteen: "Tule tutustumaan

koskettelukirjoihin! Mitä ne ovat ja miltä ne tuntuvat? Opiskelija Riikka Peuraniemi esittelee koskettelukirjoja Rovaniemen pääkirjaston lastenosastolla ma 1.4. klo. 17.00 - 19.00. Mukana myös mysteerilaatikko ja arvonta!” Päämainostuskanava oli kuitenkin kirjasto. Tein kirjastolle mainoksen jonka voi tulostaa. Katso liite 5. Tämä mainos tuli lastenosaston oveen ja kirjaston kotisivuille. Lisäksi sitä näytettiin kirjastossa mainostauluilla. Mainokset olivat näkyvillä 25.3. eli viikko ennen tapahtumaa.

6.4 Tapahtuman kulku

Pidin tapahtuman 1.4.2019. kello 17.00-19.00. Järjestin sen Rovaniemen pääkirjastolla lastenosastolla. Järjestelyissä auttoi kirjaston työntekijä. Lastenosastolla oli kaksi pyöreää pöytää, joille laitoin tavarat. Toiselle pöydälle laitoin koskettelukirjat ja esitteet ja toiselle laitoin arvonnain mainoksen, mysteerilaatikon, arvontalipukkeet ja niiden laatikon. Järjestelyistä katso kuvat 12, 13 ja 14.

KUVA 12. Tavarat pöydällä

KUVA 13. Arvonnan mainos

KUVA 14. Koskettelukirjat pöydällä

Tapahtumassa arvontaan osallistui 17 henkilöä. Monet vanhemmat kävivät lastensa kanssa ja vain lapset osallistuivat arvontaan. Jotkut kävivät vain katselemassa koskettelukirjoja. Yhteensä osallistujia oli noin 30. Arviolta 40 % osallistuneista oli aikuisia ja 60 % oli lapsia. Muutamille kävijöille esittelin koskettelukirjoja. Muutamat osallistujat pysähtyivät lukemaan niitä kirjoja. Pelkästään Celiasta ei kyselty kukaan. Esitteet eivät olleet suosittuja ja tapahtuman jälkeen annoin ne kirjastolle jaettaviksi.

6.5 Kysely

Kyselyssä halusin selvittää ovatko koskettelukirjat ja Celia-kirjasto tuttuja ihmisille. Lisäksi halusin mielepiteen siitä, pitäisikö yleisissä kirjastoissa olla enemmän koskettelukirjoja lainattavana. Kyselyyn osallistumalla osallistui arvontaan. Näin sain kyselyyn hyvin vastauksia. Kyselyssä oli 16 vastaajaa näihin kysymyksiin. Kysymykseen oletko tiennyt aikaisemmin koskettelukirjoista vastasi kyllä 5 ja ei 11. Toiseen kysymykseen eli onko Celia-kirjasto sinulle ennestään tuttu vastasi kyllä 4 ja ei 12. Tällaiset vastausten määrät voivat johtua siitä, että moni vastaajista oli lapsia ja he eivät vielä ole tutustuneet aiheeseen. Kyllä-vastauksia olisi ehkä tullut muutama enemmän jos vastaajat olisivat olleet kaikki aikuisia. Viimeiseen kysymykseen eli pitäisikö mielestäsi koskettelukirjoja olla enemmän lainattavana tavallisissa kirjastoissa, vastasi kyllä 16 ja ei 0. Koskettelukirjoista siis pidettiin hyvin paljon. Katso kysely liitteestä 6.

7 POHDINTA

Tavoitteena opinnäytetyössäni oli tutustuttaa ihmisiä koskettelukirjoihin ja tehdä kaksi kirjaa. Nämä onnistuivat hyvin. Tapahtumassa kävi reilusti osallistujia ja he olivat kiinnostuneita kirjoista. Tapahtumaan liittyen mainostuksen olisi voinut aloittaa hieman aikaisemmin. Mainokset olivat näkyvillä noin viikko ennen tapahtumaa. Jos ne olisivat näkyneet pari viikkoa aikaisemmin, niin ehkä osallistujia olisi ollut ehkä enemmän.

Koskettelukirjojen tekemiseen meni paljon aikaa. Aloitin niiden tekemisen helmikuun alussa ja ne olivat valmiita maaliskuun lopussa. Ainakin nyt tiedän, että jos jatkaa kirjojen tekoa harrastuksena, niin ei saa tehdä liian tiukkaa aikataulua. Yleisesti ottaen kirjat onnistuivat hyvin. Parannettavaa olisi ajoneuvokirjan teksteissä. Osasta niistä olisi voinut kirjoittaa laajemmin.

Mielipiteitä koskettelukirjoista keräsin kyselyllä. Siinä kaikki vastanneet halusivat kirjastoihin lisää koskettelukirjoja. Yleisiin kirjastoihin voisi siis hankkia koskettelukirjoja ja niitä lainattaisiin.

Koskettelukirjojen tekemistä kuvasin mahdollisimman tarkasti, jotta lukijat saisivat hyvän käsityksen, miten kirjoja tehdään. Toivon, että opinnäytetyöni innostaa lisää ihmisiä tekemään koskettelukirjoja joko Celiälle tai paikalliseen kirjastoonsa.

LÄHTEET

Celia 2019a. Koskettelukirjat. Viitattu 14.5.2019, <https://www.celia.fi/celia-asiantuntijana/koskettelukirjat/>.

Celia 2019b. Tietoa Celiasta. Viitattu 26.6.2019, <https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/>.

Celia 2019c. Celian historia. Viitattu 15.7.2019, <https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/celian-historia/>.

ClearVision 2019a. ClearVision Project. Viitattu 7.11.2019, <http://www.clearvisionproject.org/>.

ClearVision 2019b. Our Books. Viitattu 7.11.2019, <http://www.clearvisionproject.org/Books/index.html>.

Holstein, I. 2016 Koskettelukirjat – mitä ne ovat ja kenelle ne on tarkoitettu? Viitattu 10.5.2019, <https://www.celia.fi/blog/koskettelukirjat-mita-ne-ovat-ja-kenelle-ne-on-tarkoitettu/>.

Holstein, I., Katela, M., Jokinen, S., Koskela, J. & Aarnio, M. 2008. Opas koskettelukirjan tekijöille. Viitattu 10.5.2019, <https://www.celia.fi/wp-content/uploads/2016/06/koskettelukirja-teko-opas062016.pdf>.

Ikävalko, K. 2016. Talvelta tuntuva kirja ja sen seitsemän kaveria. Viitattu 8.10.2019, <https://esaimaa.fi/uutiset/lahella/af3a31fa-0af2-4898-bf98-df9d745df684>.

Jurkko, K. 2010. Koskettelukirjat ovat uniikkikappaleita. Viitattu 14.10.2019, <https://yle.fi/uutiset/3-5648439>.

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

Mansikka, T. 2017. Kirjastoon lainattavia koskettelukirjoja. Viitattu 14.10.2019, <https://www.joutsenolehti.fi/2017/05/13/kirjastoon-lainattavia-koskettelukirjoja/>.

Myndigheten för tillgängliga medier 2019a. Om oss. Viitattu 4.11.2019, <https://www.mtm.se/om-oss/>.

Myndigheten för tillgängliga medier 2019b. Taktilla böcker för barn. Viitattu 4.11.2019, <https://www.mtm.se/produkter-och-tjanster/taktila-bilder-och-bilderbocker/taktila-bocker-for-barn/>.

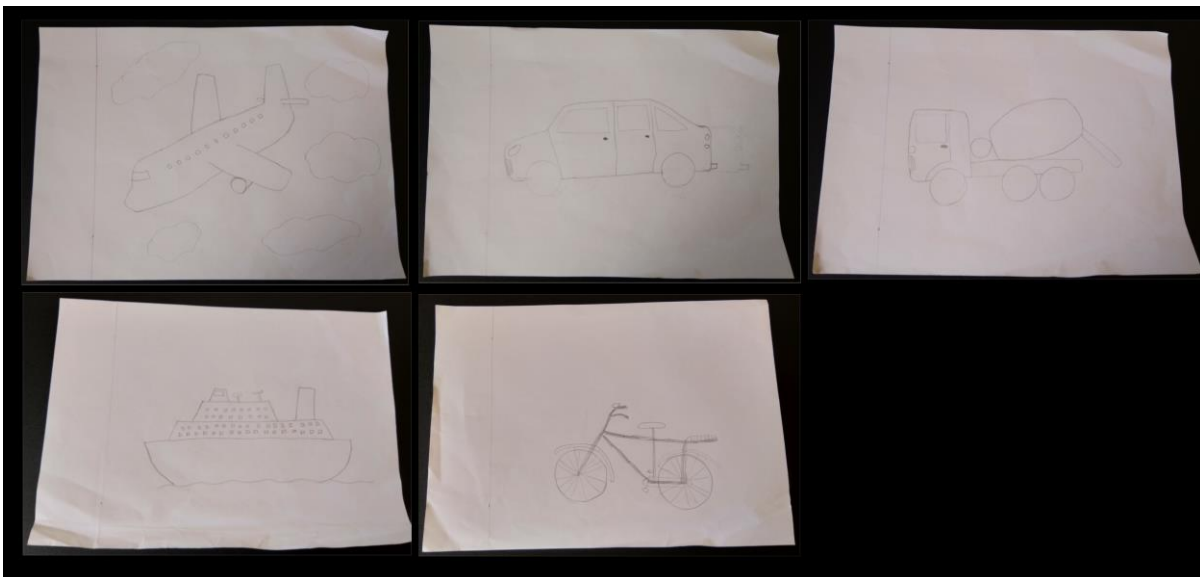
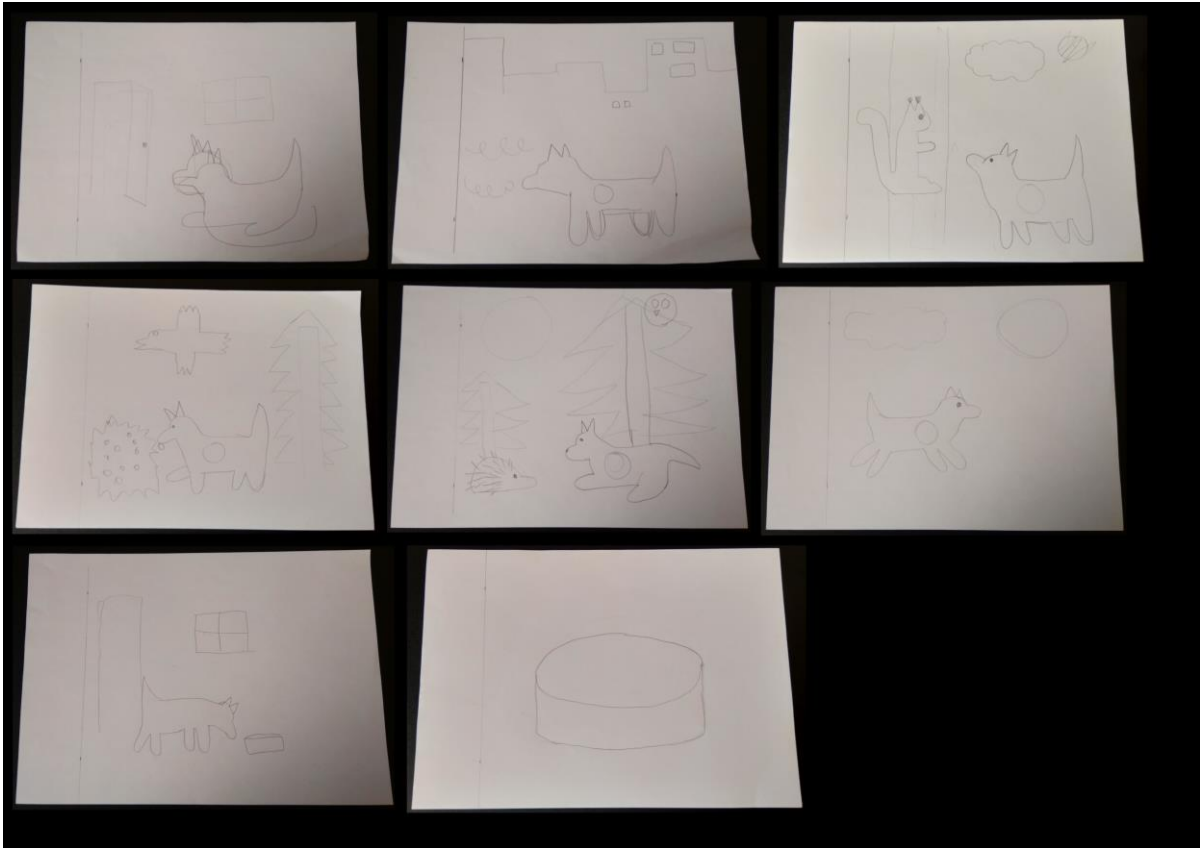
Rovaniemi 2019. Alueellista kehittämistehtävää hoitava kirjasto. Viitattu 10.5.2019, <https://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Kirjasto/Alueellista-kehittamistehtavaa-hoitava-kirjasto>.

Rovaniemi 2019. Omppu-kokoelma. Viitattu 10.5.2019, <https://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Kirjasto/Lapsille-ja-nuorille/Omppu-kokoelma>.

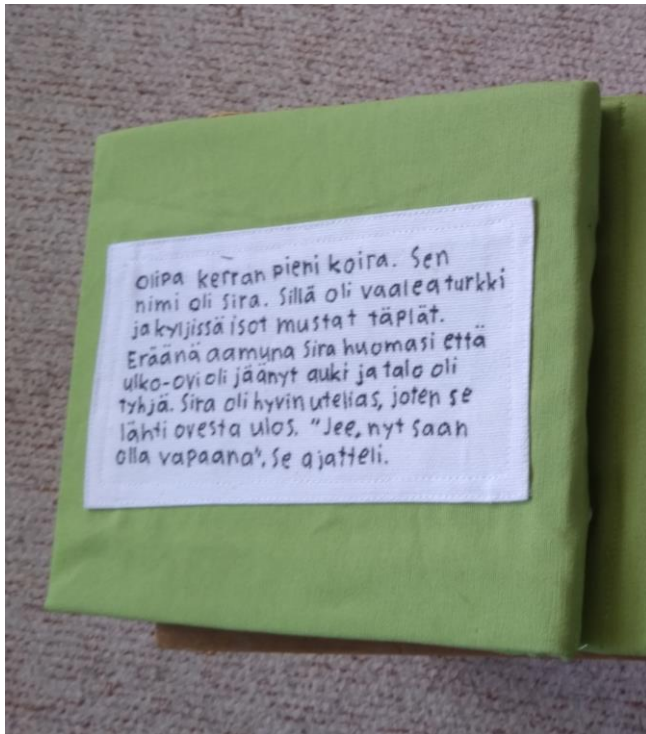
Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

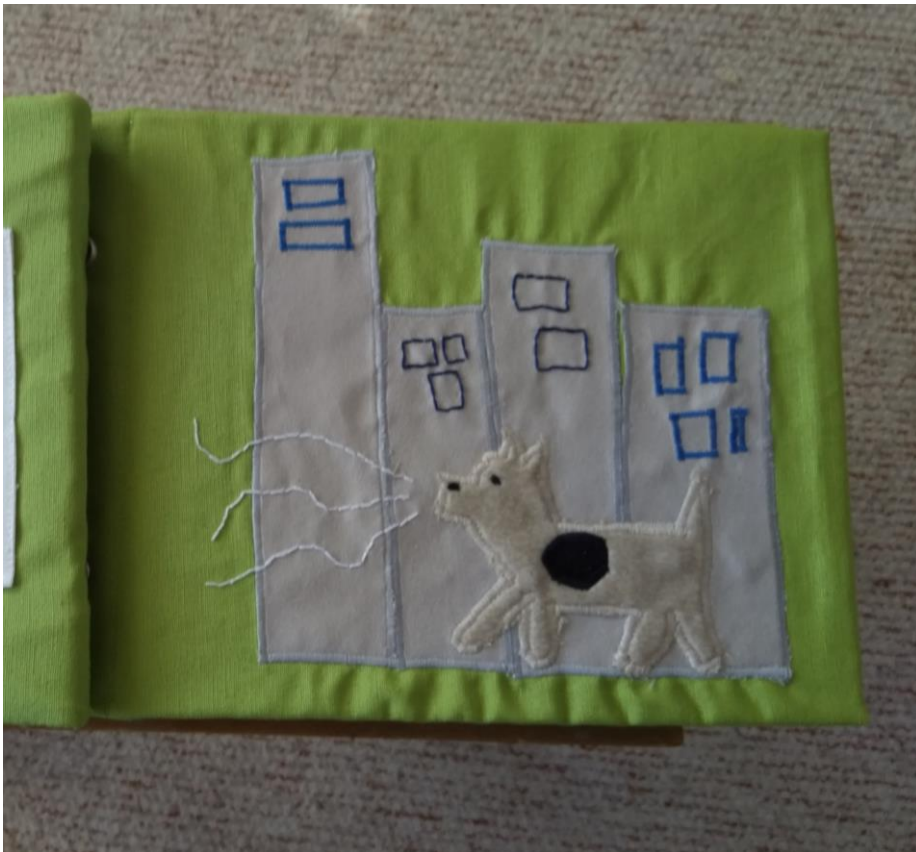
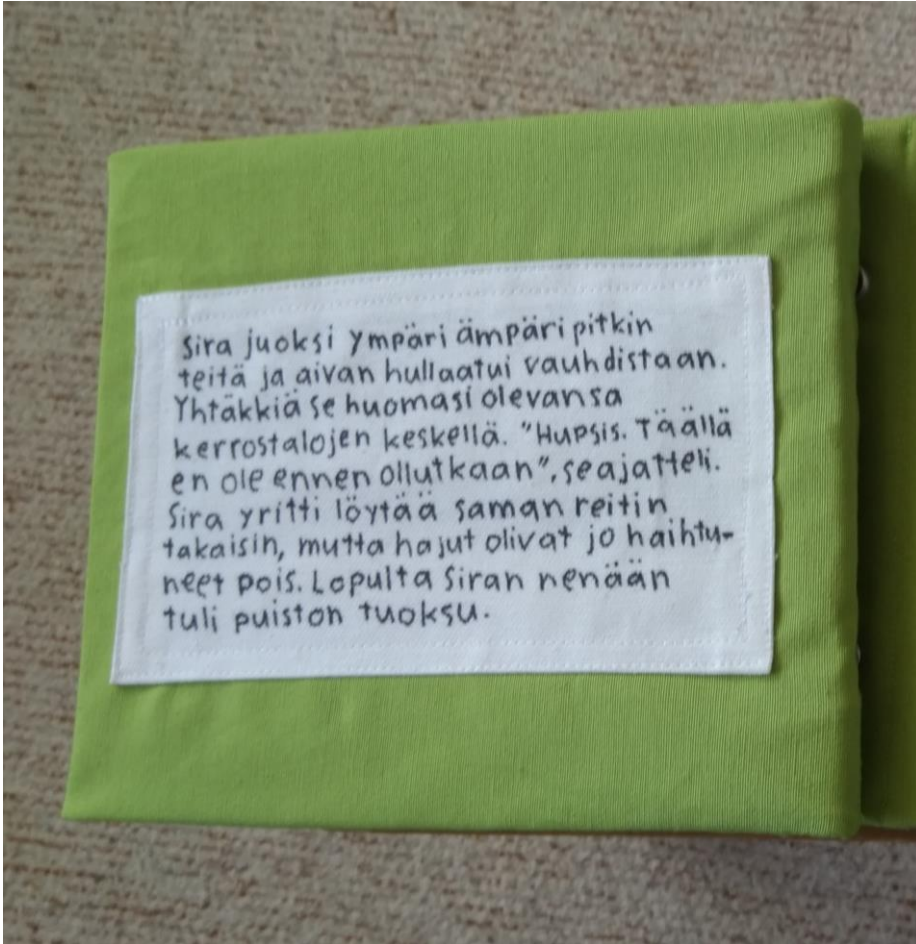
Vision Australia 2019. Felix Children's Library. Viitattu 4.11.2019, <https://visionaustralia.org/services/library/felix-childrens-library>.

Vuolle-Selki, T. 2015. Saavutettavaa kirjallisuutta 125 vuotta. Helsinki: Libris.

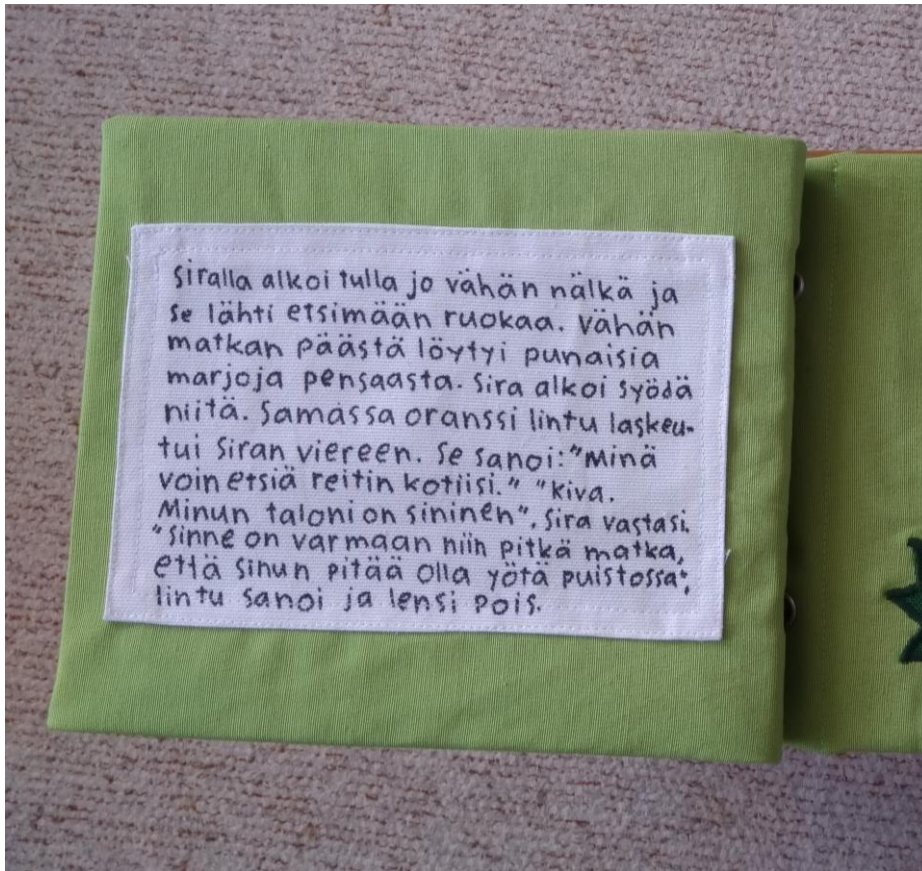

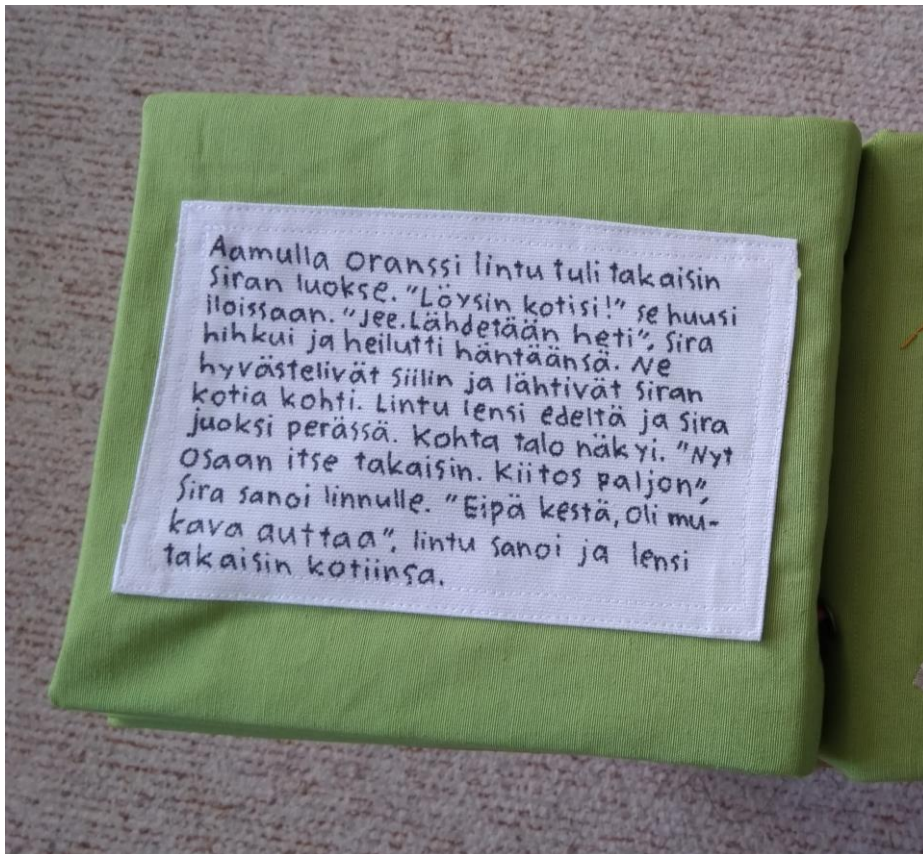
Sira käveli puistoon. Ehkä toiset
eläimet voisivat auttaa. Orava oli
juuri kiipeämässä puuhun. "Hei,
osaisitko auttaa minut kotiin?
Asun rivitalossa", Sira kertoi oravalle.
"Valitettavasti en tiedä missä on
rivitaloja. olen asunut aina vain
tässä puistossa", orava vastasi
harmissaan.

Eksyksissä oleminen alkoi olla tylsää.
Sira katseli sopivia puita, joiden alla
voisi hukkuu. Ilta alkoi jo hämärtä,
kun Sira löysi sopivan pienen kuusen.
Viereisen puun alla oli siili. "Saako
tähän tulla?" Sira kysyi. "Kyllä
vain", siili vastasi. Sira teki mukavan
pesän kuusensa alle. "Hyvää iltaa",
kuului kuusenlatvasta. Pöllö laskeutui
oksaalle. Se levähti vähän aikaa ja
jatkoivat sitten matkaansa.

Betoniautolla tehdään ja kuljetetaan betonia. Suureen säiliöön laitetaan jauhetta ja lisätään vettä. Sitten säiliö pyörii, jotta betoni sekoittuu hyvin. Säiliön takapäässä on kouru, jota pitkin betonia lasketaan paikoilleen.

HUHTI
1

Tutustu koskettelukirjoihin

Julkinen · Järjestäjä: Riikka Peuraniemi

🕒 Maanantaina 1. huhtikuuta 2019 klo 17.00 – 19.00
noin kuukausi sitten

📍 Rovaniemen pääkirjasto lastenosasto

Tietoja

Keskustelu

Tiedot

Tule tutustumaan koskettelukirjoihin!

Mitä ne ovat ja miltä ne tuntuvat?

Opiskelija Riikka Peuraniemi esittelee koskettelukirjoja Rovaniemen pääkirjaston lastenosastolla ma 1.4. klo. 17.00 - 19.00.

Mukana myös mysteerilaatikko ja arvonta!

Tule tutustumaan koskettelukirjoihin!

Mitä ne ovat ja miltä ne tuntuvat?

Opiskelija Riikka Peuraniemi esittelee
koskettelukirjoja Rovaniemen pääkirjaston
lastenosastolla ma 1.4. klo. 17.00 - ~~19.00~~

Mukana myös mysteerilaatikko ja arvonta!

Lisätietoja: kimmo.korteniemi@rovaniemi.fi, p. 040 561 4639

KYSELY

LIITE 6

Kaikkien kyselyyn osallistuneiden kesken arvotaan palkinto.

Mitkä kolme asiaa laatikossa olivat? Arvaaminen riittää.

_____,
_____, ja

Oletko tiennyt aikaisemmin koskettelukirjoista? Kyllä/En

Onko Celia-kirjasto sinulle ennestään tuttu? Kyllä/Ei

Pitäisikö mielestäsi koskettelukirjoja olla enemmän
lainattavana tavallisissa kirjastoissa? Kyllä/Ei

Arvontaa varten tarvitsemme yhteystiedot. Niitä käytetään vain tähän arvontaan.
Palkinto postitetaan voittajalle.

Nimi:

Osoite:

TAI

Sähköpostiosoite, jolla kysyn osoitteenne mikäli arpaonni suosii: